

О ДИЗАЈНУ У СКАНДИНАВИЈИ

Скандинавија овде подразумева земље северне Европе: Данску, Шведску, Норвешку. Дизајн овог подручја многи описују као прилично минималистички, са чистим једноставним линијама. Веома функционалан, стил је ефикасан без потребе за тешким елементима; користи се само оно што је потребно. Опстанак на северу захтевао је да производи буду функционални, а то је била основа сваког дизајна од самог почетка.

Суптилни декоративни квалитети који потичу из уметничких покрета раног 20. века и једноставне линије које потичу из међуратних уметничких покрета дале су овом стилу његову елеганцију. Концепт „лепих ствари које чине ваш живот бољим“ био је веома цењен. Скандинавски дизајн се често назива демократским дизајном, због његовог циља да привуче масе кроз производе који су приступачни.

Ова идеологија долази од локалних институција, као што је давно успостављено **Шведско друштво за индустријски дизајн**. Циљ овог удружења је био да промовише дизајн који би широј јавности могао да буде доступан за уживање. На такав циљ су у великој мери утицале друштвене промене које су се дешавале у Европи у то време. Иако су дизајни били демократски и намењени масама, они нису лишени сваке лепоте како би били што функционалнији за коришћење. Скандинавци су рано препознали важност равнотежи између функционалности и лепоте и тај принцип се од тада стално одржава.

Одржано је неколико изложби скандинавског дизајна широм Европе и Северне Америке. Једна од најранијих била је **изложба у Стокхолму 1930. године**, где је функционализам доминирао, а уметници и компаније представили су своје најновије производе. Упоредо са званичном посетом данског краљевског пара **1960. године, у њујоршком Метрополитен музеју** уметности одржана је изложба уметности Данске.

Термин „скандинавски дизајн“ потиче од изложбе дизајна која је путовала по САД и Канади под тим именом од **1954. до 1957.** Промовишући „скандинавски начин живљења“, изложени су различите радови нордијских дизајнера и установљено значење термина који се наставља до данас: лепи, једноставни, чисти дизајни, инспирисани природом и северном климом, доступни свима, са акцентом на уживању у домаћем окружењу.

Изложбе попут ових имале су велику улогу у ширењу феномена о скандинавском дизајну и утицају на развој модернизма у Северној Америци и Европи на много начина. Естетика се до тог времена развијала деценијама и била је под снажним утицајем уметности и дизајна у Европи. Овај дизајн је комбиновао је трендове који су се појавили на прелазу века, чисте форме које су уследиле, као и постојеће традиције у Скандинавији.

Стилови и покрети који су се рађали у Европи почетком 20. века проширили су се широм света. Иако нису заступали исту поруку, сви су допринели успостављању нових облика и функција.

Опсег модернизма био је веома широк и различито се развијао у свакој земљи. Идеологија се проширила широм Скандинавије, са дизајнерима и уметницима у интеракцији са својим савременицима широм Европе, уз помоћ медија који се брзо развијају као што је филм. У Скандинавији, идеје су постепено еволуирале у принципе дизајна и филозофије које су на крају имале међународне ефекте.

Скандинавски дизајнери су били под утицајем свега што се дешавало око њих. Својом традицијом занатства и ефикасном употребом ограничених материјалних ресурса (због релативне географске изолованости), спојили су најбоље из оба света. У складу са преовлађујућим демократским друштвеним ставовима, све је направљено да буде доступно свима. Појам уживања у послу који радите била је веома цењена, а идеја да лепе ствари могу да обогате животе људи је остала у активна.

Као што је поменуто, Шведско друштво за индустријски дизајн основано је 1845. године да би подржало и подигло високе стандарде у разним професијама везаним за занатство. Чињеница да је индустријализација у Скандинавији наступила касније него у суседним земљама помогла је да се очува тамошња традиција рукотворина.

Почетком 20. века, са све више људи који се селе са села у градове, Друштво је проширило свој обим и посветило се подизању стандарда дизајна у свакодневном животу. Потрага да се објекти високог естетског квалитета учине доступним масама почела је озбиљно током 1920-их и 30-их година. Лепота, хуманизам и демократски идеали били су нове теме дана.

Масовна производња машина није толико доминирала Скандинавијом у годинама између два светска рата као у САД. Обим индустрије био је много мањи, а после Другог светског рата више скандинавских земаља оснива институције и школе за очување занатских традиција. Процеси проистекли из заната су интегрисани у комерцијалну производњу, стварајући оно што је постало познато као индустријска уметност.

Нит која се провлачи кроз скандинавски дизајн је функционализам. Стотинама година, потреба да производи буду искључиво функционални била је укореењена у скандинавској души. Дуги низ година овакав став је био присутан. Фокус је био на „потреби“ или функцији, а не на декорацији или лепоти.

Прелазећи у доба машина, живот је постао лакши, а функционализам је еволуирао у задовољавање емоционалних потреба људи. Ово је нордијском функционализму дало природнију и хуманистичку страну. Али и даље су постојали екстремнији приступи функционализму, који су лишили сву декорацију у корист чисте функције.

Дуге зиме и неколико сати сунчеве светлости инспирисали су скандинавске дизајнере да креирају светла, лагана, практична окружења. Трудили су се да домаћу средину учине што угоднијим са материјалима који су им били при руци. Ове трендове су прихватиле суседне земље и на крају су се такви принципи проширили по целом свету. Висококвалитетни скандинавски дизајни живе и данас и непрестано се реконструишу у различитим областима, потврђујући њихову безвременост.

.....

Kvalitet i prestiž skandinavskog nameštaja svuda su dobro poznati. To naročito važi za švedski, danski, finski nameštaj i predmete za kuću koji su cenjeni u čitavom svetu i čak se smatraju nedostižnim. Treba reći da se u ovim zemljama proizvode predmeti na kojima se još uvek mogu pronaći tragovi draži zanatske tradicije: često korišćeni materijali su drvo i keramika ili slaklo, a samo u retkim slučajevima plastika i metal (pre svega, u Švedskoj).

Mnogi od ovih predmeta, iako su osmišljeni za serijsku proizvodnju i podvrgnuti metodama najstrože standardizacije, zadržavaju u izvesnoj meri draž materijala koja evocira njihove zanatske pretke, a ponekad - naročito kod nameštaja - prisutno je i fino doterivanje rukom.

No, u svakom slučaju, može se reći da su, po čistoti linije, po odsustvu dekorativnih nadstruktura, mnogi od ovih predmeta nesumnjivo među "najumetničijim" koje nam danas može ponuditi moderna industrija. Od najpoznatijih i najosobnijih umetnika navešćemo Dance A. Jakobsena (Arne Jacobsen) i F. Jula (Finn Juhl), tvorce veoma originalnih komada nameštaja.

Fince Tapija Virkalu i Alvara Alta - koji je, osim što je najveći finski arhitekta, i jedan od najmaštovitijih dizajnera nameštaja i predmeta od savijene šperploče i plastike -, E. Herleva (Erik Herlow) i T. Olesena (Tormod Olesen), autora serije Ionaca R od emajliranog livenog gvoža, jednog od najuspješnijih primera upotrebnog predmeta gde se funkcionalnost i artističnost prožimaju. Od Finaca pomenućemo još K. Franka (Kay Frank) autora porcelanskih predmeta za kuću i Virkalu kao kreatora prefinjenih serija escajga od metala i od drveta. Od Švedana koji su se više bavili mehaničkim predmetima (računskim mašinama, aparatima za grejanje) pamtimo S. Bernedita (Sigvard Berneditte), A. Bjorna (Acton Bjorn) i Heribertsona (Heribertson); od kreatora slaklenih i keramičkih predmeta Fince T. Sarpanevu (Tim Sarpaneya) i T. Muonu [Toini Muona], Dance H. Krenhela (Herbert Krenhel) i K. Vedela (Kristian Vedel), Švedanina S. Palmkvista (Sven Palmquist). Kada je reč o predmetima izrađenim od čelika, navodimo Švedane F. Arslrema [Folke Arstrom], A. Gilgrena (Arne Gillgren), i Z. Persona (Sigurd Persson). Tu su još Norvežani G. Korsmo (Grete Corsmo), V. Johanson (Willy Johansson), B. Enge [Bjorn Engo] (predmeti i nameštaj), J. Hjertholm (Jore Hjertholm), K. Korset (Karl Korseth) (namštaj), B. Dal (Birges Dahl) (lampe); Šveđani S. Lindberg (Stig Lindberg), SA Skavonius (SA Skavonius), A. Zampe [Astrid Sempel; Finci E. Rislaki (Eero Rislakki), K. Boman [C. Boman], J. Peline (J. Pellinen), ild.

.....

СКАНДИНАВСКИ ДИЗАЈН је дизајнерски покрет који карактерише једноставност, минимализам и функционалност који се појавио почетком 20. века, а касније је процветао 1950-их у пет нордијских земаља: Данској, Финској, Норвешкој, Шведској и Исланду.

Скандинавски дизајнери су познати посебно по производима за домаћинство, укључујући намештај, текстил, керамику, лампе и стакло, али скандинавски дизајн је проширен на индустријски дизајн као што су потрошачка електроника, мобилни телефони и аутомобили.

Године 1914. данска Компанија за декоративну уметност покренула је свој часопис „Грაციозно дело“. Његов наслов је постао назив новог данског стила уметности и заната, како у предметима тако и у архитектури, који је био ривал сецесији и југендстилу.

Од 1930-их, дизајнери као што су Алвар Алто (архитектура, намештај, текстил), Арне Јакобсен (столице), Борге Могенсен (намештај), Ханс Ј. Вегнер (столице), Вернер Пантон (пластичне столице), Поул Хенингсен (лампе), и Маија Исола (штампани текстил), помогли су у стварању „златног доба скандинавског дизајна“.

Скандинавски уметници текстила постали су познати по својим ткањима почетком 20. века, док је скандинавски текстил јарких боја постао популаран широм западног света након Другог светског рата.

Награда Лунинг, која се додељивала изванредним скандинавским дизајнерима између 1951. и 1970. године, била је кључна у томе да скандинавски дизајн постане признат и да се дефинише његов профил.

Године 1954. Бруклински музеј је одржао изложбу „Дизајн у Скандинавији“, а занимање за намештај „Скандинавска модерна“ пробудио се и у Америци. Скандинавски дизајн никако није ограничен само на намештај и кућне предмете. Примењен је на индустријски дизајн, као што је потрошачка електроника, мобилни телефони, и аутомобили.

Концепт скандинавског дизајна био је предмет научне дебате, изложби и маркетиншких агенди од 1950-их. Многи истичу идеале демократског дизајна који су били централна тема покрета и одражавају се у реторици која окружује савремени скандинавски и међународни дизајн. Други су, међутим, анализирали доживљај скандинавског дизајна у иностранству, видећи у њему облик стварања митова и расне политике.

Дански дизајн је стил функционалистичког дизајна и архитектуре који је развијен средином 20. века. Под утицајем немачке Баухаус школе, многи дански дизајнери су користили нове индустријске технологије, комбиноване са идејама једноставности и функционализма за дизајн зграда, намештаја и предмета за домаћинство, од којих су многи постали култни и још увек су у употреби и производњи.

Фински дизајн обухвата одећу, инжењерски дизајн, намештај, стакло, осветљење, текстил и производе за домаћинство. Ознака „Дизајн из Финске“ настала је 2011.

Дизајн на Исланду је релативно млада традиција, почевши од 1950-их, али сада брзо расте. Ограничене могућности производње у земљи и ограничен избор материјала натерали су дизајнере да буду иновативни, иако је вуна и даље основни материјал, било да је филцана или плетена.

Норвешки дизајн има снажну минималистичку естетику. Дизајнирани предмети укључују лампе и намештај. Посебан квалитет укључује издржљивост, лепоту, функционалност, једноставност и природне форме.

Шведски дизајн се сматра минималистичким, са нагласком на функционалности и једноставним чистим линијама. Ово се посебно односи на намештај. Шведска је позната по традиционалним занатима, укључујући стакло и Сами рукотворине.